

Групи ВР	Підгрупи ВР	Реалістична драма	Модерністська драма
	Прийменник + іменник	67	38
	Прийменник + прислівник	3	0
	Прийменник + прикметник + іменник	20	5
	Прийменник + підрядне речення	4	0
Фраза	Фраза	3	0
Речення	Просте речення	121	110
	Підрядне речення	14	8
	Група речень	26	21

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Д.К., Гай Г.М. Драматичний діалог. – К., 1961.
2. Комарова В.И. Принципы и содержание лингвистического анализа обстановочной ремарки как компонента драматического произведения: Автореф. дис ... канд. филол. наук. – М., 1973.
3. Мізецька В.Я. Інтродукційна авторська ремарка в англійському драматичному творі // Іноземна філологія. – 1990. – № 97.
4. Стриженко А.А. Взаимодействие авторской речи и речи персонажей в современной драматургии (на материале английского языка): Автореф. дис ... канд. филол. наук. – М., 1972.
5. Шувалова Л.А. Стилистико-грамматические особенности сценических ремарок: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1969.
6. Arden J. The Waters of Babylon. Live Like Pigs. The Happy Haven. London. – 1976.
7. Miller A. A View from the Bridge. All My Sons. London. – 1991.
8. Modern American Plays. – Л., 1981.
9. Plays of the Modern Theatre. – Л., 1971.
10. Shaw B. Four Plays. – М., 1952.
11. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І. Літературознавчий словник-довідник. – К., 1997.

Наталія Черкас

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ УГРУПОВАННЯ СЛІВ,
ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З БІБЛІЙНИМИ МОТИВАМИ, У РОМАНАХ
Ф. О'КОННОР "МУДРА КРОВ" ТА "НЕСАМОВІТІ ВИХОДЯТЬ ПЕРЕМОЖЦЯМИ"**

Романи Ф. О'Коннор "Мудра кров" та "Несамовіті виходять переможцями" об'єднує тема релігії. Вони являють собою сатиру на фанатичне сприйняття Біблії. Чудово знаючи постулати Божого Закону, головні персонажі творів хибно трактували їх. Протагоністи обох романів змальовані як негативні характери. За словами Я. Ельсберга, "сатирик, змальовуючи негативний образ, викликає в читача уяву про позитивний образ, про ідеал". [7, 348] Сатиричному персонажу властиві духовна обмеженість, нерухомість, нездатність до широкого та багатостороннього розвитку [7, 221]. Ф. О'Коннор створила образи односторонньо розвинутих фанатиків – Хейзела Моутса у романі "Мудра кров" та Мейсона і Френсіса Тарвотерів у романі "Несамовіті виходять переможцями", довівши, що саме знання положень Християнського вчення, яке розходиться з вчинками у повсякденному житті, робить людей духовно обмеженими прибічниками свого уявного покликання, своєї надуманої місії.

У змалюванні цих образів та відображенні ідеї твору велику роль відіграє вживання відповідних лексико-семантичних угруповань слів – груп та полів.

Під лексико-семантичним полем (далі ЛСП) у лінгвістиці розуміється сукупність слів різних частин мови, об'єднаних спільністю вираження одного поняття, яке служить основою інтеграції слів у поле (З.Н. Вердієва, Л. Вайсгербер, Ю.О. Карпенко, Ш. Баллі). Слово може виражати поняття і співвідноситися із ним опосередковано через субординативні компоненти своєї змістової структури. Ядро поля утворюють словесні знаки, у змістовій структурі яких домінуючу позицію займає ознака, співпадаюча з поняттям, котре інтегрує поле. Словесні знаки, які володіють цією ознакою в субординаційній позиції, відносяться до периферії поля. У зв'язку з тим, що структура більшості лексичних одиниць складається з досить великої

кількості ознак, вони можуть належати до великої кількості понятійних полів, що дорівнює кількості їх семантичних ознак, а самі поля, як багато словесних знаків взаємоперетинаються та не мають чітких меж [4, 4].

Під лексико-семантичною групою (далі ЛСГ) розуміють лексико-семантичну парадигму, яка на основі інваріантності об'єднує лексичні одиниці, котрі належать до однієї частини мови. Інваріантні групи як форма існування одиниць мови виявляються на всіх рівнях мовної структури (З.Н. Вердієва, Ю.О. Карпенко, І.В. Арнольд).

У романі "Мудра кров" можна виділити 73 лексеми, які об'єднуються у ЛСГ слів, пов'язаних з біблійними мотивами: **Ім'я Бога** (20 лексем); **Служителі Бога** (23 лексеми); **Діти Бога** (14 лексем); **Надприродні істоти** (10 лексем); **Місця богослужіння** (3 лексеми), та ЛСП: **Аспекти Християнства** (14 лексем). У романі "Несамовиті виходять переможцями" можна виділити 76 лексем, об'єднаних у ЛСП слів, пов'язаних з біблійними мотивами: **Релігія** (20 лексем); **Ритуали та церемонії** (35 лексем); і ЛСГ: **Канонізовані біблійні персонажі** (21 лексема). Загальна кількість мовних одиниць у двох романах 149. У контексті роману слово, яке повторюється, набуває нових значень та допомагає автору відобразити основну ідею твору. Семантична структура повторюваного слова у певному контексті має індивідуальний характер, який не властивий такому слову в інших контекстах [6, 49].

Розглянемо ЛСГ слів, об'єднаних значенням "*Ім'я Бога*", у романі "Мудра кров". У цій лексико-семантичній парадигмі Бог постає перед читачем у трьох іпостасях: 1) **Бог-Отець (God Father)**, 2) **Бог-Син (God Son)**, 3) **Бог-Святий Дух (God Holy Spirit)**, утворюючи відповідно три підгрупи. Перша представлена такими іменниками та словосполученнями: *Господь (The Lord)* – 57 слововживань (далі сл-нь), *Бог (God)* – 40, *Господь Бог Всемогутній (The Lord God Almighty)* – 2, *Бог Його Отець (God His Father)* – 2, *Господь Бог (Lord God)* – 1, *Великий Бог (Great God)* – 1. Всього 103 сл-ня. Друга підгрупа представлена: *Ісус (Jesus)* – 112 сл-нь, *Любов (Love)* – 22, *Хліб Життя (Bread of Life)* – 15, *Господь Ісус (The Lord Jesus)* – 8, *Господь Ісус Христос (The Lord Jesus Christ)* – 8, *Христос (Christ)* – 10, *Любий Ісус (Sweet Jesus)* – 9, *Ісус Христос Розп'ятий (Jesus Christ Crucified)* – 7, *Ісус Христос (Jesus Christ)* – 6, *Спаситель (Saviour)* – 6, *Слово Боже (Word of God)* – 5, *Цар Ісус (King Jesus)* – 4, *(Христос Ісус Christ Jesus)* – 1, *Володар (King)* – 1. Всього 214 слововживань. Загальна кількість слововживань у двох підгрупах 317. Підгрупа **Святий Дух (God Holy Spirit)** не представлена в романі.

Різні імена Бога, у яких втілено добро, любов, повагу, страждання за гріхи інших людей, в устах протагоніста Хейзела Моутса звучать зневажливо. "I believe in a new kind of Jesus. One that can't waste his blood redeeming people with it, because he's all man and ain't got any God in him", – говорить персонаж до дівчини Себбат, доньки вуличного проповідника Хокса, який вдавав сліпого [8, 62]. У цих словах він стверджує, що Бог – людина, яка змарнувала свою кров на спокуту гріхів інших людей. Так Хейзел папшожить ім'я Ісуса. Протагоніста викриває у розмові водій таксі, котрий привіз його до повії. Таксист прийняв молодого чоловіка за проповідника по зовнішньому вигляду та докорив йому, сказавши, що всі вуличні проповідники обізнані з гріхами на власному досвіді. "And you can tell people better how terrible sin is if you know from your own experience" [8, 15]. У даному зауваженні водія засуджується поведінка Моутса, котрий згрішив всупереч десяти божим заповідям, прибувши до жінки легкої поведінки з метою отримати плотське задоволення. У головного персонажа не було щирої віри в Бога. Знаючи бездоганно текст Біблії, єдиної книги, яку він читав, та цитуючи його людям на кожному кроці, молодий чоловік своїми вчинками порушував Божі заповіді. Він ще з дитинства мріяв стати проповідником, як його дід. Потім робив спроби донести Боже Слово до своїх товаришів в армії, але вони цього не сприймали.

В епізоді з роману "Мудра кров", де описано, як Хокс розповсюджував серед натовпу листівки про засудження розпусти, богохульства та інших гріхів, Моутс промовляє до людей, які обступили проповідника: "There's a fool down there giving out tracts ... Sweet Jesus Christ Crucified. I want to tell you people something. Maybe you think you are not clean because you don't believe. Well you are clean, let me tell you why if you think it's because of Jesus Christ Crucified you're wrong. I don't say he wasn't crucified but I say it wasn't for you. I'm going to preach a new church – the church of truth without Jesus Christ Crucified ..." [8, 28]. Ці слова свідчать, що протагоніст не вірив у розп'яття Ісуса за гріхи людей. У них також звучить зневага до Хокса,

якого Хейзел ображає, називаючи дурнем. Моутс лайливо звертається до такого негідника, як сам, допомагаючи читачеві зрозуміти, яким грубим та невихованим він був у спілкуванні з іншими. У нього не було елементарної поваги до ближнього. Всі імена, якими Моутс називає Бога, смішно звучать у його вустах. Він відверто пихословить. Така поведінка і розмова не личить правдивому проповідникові і суперечить канонам Християнського вчення.

Глибше проникнути в ідею твору "Мудра кров" допомагає ЛСП "Два аспекти Християнства", представлене опозицією груп слів *добročесність (righteousness)* та *гріх (sin)*. До першої групи відносяться лексеми *to believe (вірити) – 25 сл-нь, to be cleaned (очиститися) – 13, Holy (святий) – 3*. Всього 41 сл-ня. До групи *гріх* входять слова *blasphemy (богохульство) – 9 сл-нь, blasphemer (блзнір) – 1, whoremonger (розпусник) – 1*. Всього 11 сл-нь. У романі фігурує слово *вірити (believe) – 25 сл-нь*. Зустрічаючи його в тексті, читач переконується, що протагоніст не вмів творчо використати свої знання Священного Писання у житті і не мав поняття про те, що таке справжня віра в Бога. Лексеми *blasphemer* та *whoremonger* ЛСГ слів, пов'язаних з поняттям *гріх*, представлені у реченні, яке являло собою напис на камені білими літерами: "Woe to the blasphemer and whoremonger! Will Hell swallow you up?" [8, 38]. Його помітив протагоніст, коли їхав по набережній до свого нового товариша, Еноха Емері, в зоопарк. Такі слова спонукали Хейзела задуматися та зупинити автомобіль, утворивши пробку на дорозі. У відповідь якомусь водієві на зауваження про те, що слід рухатися далі, молодий чоловік говорить: "There's no person a whoremonger, who wasn't something worse first. That's not the sin, nor blasphemy. The sin came before them. Jesus is a trick on niggers. I don't have to run from anything because I don't believe in anything" [8, 39]. Ще раз за допомогою лексеми *вірити (believe)* автор підкреслює, що Моутс не вірить ні в що по-справжньому. Він – фанатик свого спотвореного розуміння Біблії. Головний герой роману всупереч положенням Християнського вчення скоює найтяжчий гріх – вбивство людини, яка намагалася копіювати його, проповідуючи на вулицях заради заробітку на сім'ю. Він вважав, що вчинив правильно, самовільно засудивши чоловіка до страти. А після цього, сидячи в автомобілі на стоянці, Моутс думав про те, як переїде до нового міста та буде проповідувати про свою церкву. Його не терзало сумніння за диявольський вчинок. "He had spent the night parked in an alley, not sleeping but thinking about the life he was going to begin, preaching the Church Without Christ in the new city" [8, 105]. Життя протагоніста завершилось самоосліпленням вапном в знак спокути за скоєні гріхи, а згодом – смертю у стічній каналі.

ЛСГ та ЛСП, пов'язані з темою Християнства як релігії, сприяють кращому розумінню способу мислення та поведінки головного героя, змальованого автором як негативний персонаж. Вказуючи на вади Моутса, письменниця допомагає читачеві створити в уяві ідеал про справжнього проповідника, у якого вчинки не розходяться з постулатами Біблії. Найчастіше в романі вживаються слова *Ісус (Jesus) (112 сл-нь)* та *вірити (to believe) (25 сл-нь)*, створюючи сатиричне сприйняття образу протагоніста, який хибно розумів Християнську доктрину та діяв всупереч її положенням.

Тепер розглянемо ЛСГ та ЛСП слів, що пов'язані з біблійними мотивами, у романі "Несамовиті виходять переможцями" та їх роль у створенні образів героїв. Протагоністом роману є чотирнадцятирічний хлопець Френсіс Меріон Тарвотер, якого старий родич Мейсон Тарвотер викрав в опікуна, міського вчителя, Джорджа Рейбера, і виховав у дусі фанатичного сприйняття біблійних постулатів, поклавши на нього відповідальність за хрещення недоумкуватого сина Джорджа, Бішопа, та виконання ритуалу поховання наставника. Старий Тарвотер вважав молодого своїм учнем-послідовником і порівнював себе з пророком Іллею, а внучатого небожа з Єлсеєм, Шафатовим сином, якого виховав собі на заміну (Перша Книга Царів 19:19). Вони все життя присвятили вивченню тексту Священного Писання. У романі можна виділити ЛСГ "Канонізовані біблійні персонажі", яка аргументує знання головними персонажами тексту Біблії. Ця група ділиться на підгрупу "Імена, згадані у Книгах Старого Заповіту" та підгрупу "Імена з Нового Заповіту". До першої Книги входять імена: *Авель – 2 сл-ня, Аврам – 1, Аарон – 1, Єзекіль – 1, Ілля – 5, Енох – 1, Єлсей – 2, Даниїл – 3, Цар Давид – 1, Авакум – 1, Йона – 3, Йов – 1, Мойсей – 4, Ной – 1, Соломон – 1, Адам – 2*, (всього 30 сл-нь), а до другої: *Ірод – 2, Ісус – 226, Іван Хреститель – 3, Єзавель – 2, Єгошуа – 2*, (всього 235 сл-нь). Загальна кількість становить 265 слововживань. Згадки імен допомагають читачеві краще

зрозуміти поведінку героїв роману тому, що вчинки обох Тарвотерів порівнюються з поведінкою біблійних персонажів. Ось як розповідається про виховання Френсіса у творі: "The Lord had seen fit to guarantee the purity of his up-bringing, to preserve him from contamination, to preserve him as his elect servant, trained by a prophet for prophesy. While other children his age were herded together in a room to cut out paper pumpkins under the direction of a woman, he was left free for the pursuit of wisdom, the companions of his spirit Abel and Enoch, and Noah and Job, Abraham and Moses, King David and Solomon, and all the prophets from Elijah who escaped death to John whose severed head struck terror from a dish. The boy knew that escaping school was the surest sign of his election" [8, 133]. Дід виховував Френсіса вдома і в цьому вбачав знак його обраності. Але для малого спілкування зі своїм наставником не принесло нічого доброго, крім руйнівного впливу на думки та почуття. Хлопець так пройнявся духом фанатизму, що не міг позбавитися його протягом усього життя. Рейбер намагався допомогти Френсісу, зробивши кілька спроб, але не зміг. Після смерті старого Тарвотера хлопець прийшов до дядька у місто, щоб виконати ритуал хрещення недоумкуватого Бішопа. Джордж пропонував йому дати освіту і все те, що допомогло б у житті, і те, чого йому не вдалося дати рідному синові через вроджену ваду розуму.

У романі представлено ЛСП, пов'язане з темою "Релігія". В основі Християнського вчення лежить Біблія, яку по-своєму тлумачили протагоністи. ЛСГ "Біблія" можна поділити на підгрупи "Євангеліє" та "Пісні". У підгрупі "Євангеліє" відображені основні події Священного Писання за допомогою слів та виразів: *revive* (воскресати) – 1 сл-ня, *raise the dead* (воскресити з мертвих) – 2, *to be born again* (народитися знову) – 6, *to save smb* (врятувати когось) – 6, *blessing* (благословення) – 1, *redemption* (спокутування) – 10, *to redeem* (спокутувати) – 8, *redeemed* (спокутаний) – 12, *resurrection* (воскресіння) – 2, *raise again* (воскреснути) – 3, *providence* (провидіння) – 1, *punishment* (кара) – 1, *Judgment* (суд) – 1, *Judgment Day* (Судний День) – 6, *Last Day* (Останній День) – 2, *Second Coming* (Друге Пришестя) – 1, *revelation* (одкровення) – 5. Всього 68 сл-нь.

Згідно з переконаннями старого Тарвотера, життя існувало після смерті, і повинен був настати Судний День, коли Бог збиратиме Хрести. Тому він готував собі учня-послідовника для виконання обряду поховання. Дід говорив внучатому небожу: "You'll learn what a trifle is on the day those crosses are gathered. Burying the dead right may be the only honor you ever do yourself. I brought you out here to raise you a Christian, a prophet. And the burden of it will be on you" [8, 132]. Френсіс не виконав волі діда: не поховав його та спалив дім, у якому виріс. Старий Мейсон все примовляв: "I saved you to be free, your own self" [8, 132]. Але хлопець ніколи не був сам собою. Він перебував під руйнівним впливом свого наставника навіть після смерті того. Молодий Тарвотер виконав ритуал хрещення недоумкуватого Бішопа, сина Рейбера, втопивши його. Френсіс вбив собі в голову думку діда: "Lord preserved him (Bishop. – Н.Ч.) and now He means to see he's baptized" [8, 137]. До смерті Бішопа призвів фанатизм віри малого Тарвотера.

У романі представлено ЛСП "Ритуали та церемонії". До нього входять три групи лексем: 1) "Назви християнських свят", 2) "Ритуали, які виконуються духовенством", 3) "Ритуали, які виконуються віруючими". Розглянемо дві останні групи. ЛСГ "Ритуали, які виконуються духовенством" (18 лексем), представлена у тексті роману такими лексемами: *to baptize* (охрестити) – 38 сл-нь, *baptized* (хрещений) – 11, *baptism* (хрещення) – 4, *words of baptism* (слова хрещення) – 2, *to serve the Lord* (служити Богові) – 1, *sanctify* (освячувати) – 1, *preach* (проповідувати) – 27, *preaching* (проповідування) – 7, *prophesy* (пророчити) – 9, *to have a mission* (мати покликання) – 1, *mission* (місія) – 6, *burying* (поховання) – 1. Всього 108 сл-нь. У межах даної ЛСГ можна виділити підгрупу "Місце поховання" (Place of funeral). Вона складається з лексем: *graveyard* (цвинтар) – 1, *urn* (урна) – 1, *coffin* (труна) – 1, *box* (ящик) – 4, *grave* (могила) – 11, *cross* (хрест) – 13. Всього 31 сл-ня. Лексема *хрест* відіграє провідну роль у романі, підкреслюючи бажання діда бути похованим у землі, а не спаленим на вогні, бо відбудеться Друге Пришестя згідно з його вірою. ЛСГ слів "Ритуали, які виконуються віруючими" складається із лексем: *pray* (молитися) – 5 сл-нь, *praise the Lord* (прославляти Бога) – 2, *rise in the glory of the Lord* (воскресати в Божій славі) – 1, *save oneself* (рятуватися) – 4, *crucify* (розп'янути на Хресті) – 2, *repent* (розкаюватися) – 5, *repentance* (каяття) – 3, *confess* (сповідати) – 1, *confession* (сповідь) – 1, *to be born again* (народитися знову) – 6, *revival meeting*

(зустріч воскреслих) – 3. Всього 33 сл-ня. ЛСГ слів, об'єднаних значенням *"Ритуали, які виконуються духовенством"*, свідчать, що проста людина не має повноважень на виконання ритуалів Божих служителів. Обидва Тарвотери взяли на себе відповідальність за хрещення Бішопа, не маючи права на них згідно з постулатами Біблії. Причиною було неправильне усвідомлення та тлумачення Божого Закону. Фанатизм Тарвотерів переміг раціоналізм Рейбера і привів Френсіса в тупик. "He knew that he could not turn back now. He knew that his destiny forced him on to a final revelation. His scorched eyes no longer looked hollow or as if they were meant only to guide him forward. They looked as if touched with a coal like the lips of the prophet, they would never be used for ordinary sights again" [8, 262]. Дані слова автора можна розуміти як результат, перед яким Френсіс постав внаслідок своїх вчинків. Йому відкрилась істина, що дороги назад у нього не було, а шанси на майбутнє життя були втрачені. Це підкреслюється в тексті роману лексемою *revelation*.

ЛСП та ЛСГ, пов'язані з темою Християнського вчення, Біблії, ритуалів, які виконуються духовенством та віруючими, сприяють усвідомленню читачем проблеми фанатичної віри протагоністів. Показуючи наслідки вчинків молодого Тарвотера, одержимого ідеєю свого наставника, письменника засуджує неспроможність людей застосувати свої знання Священного Писання у повсякденному житті належним чином.

На основі частотності вживання угруповань слів, пов'язаних з біблійними мотивами, можна зробити висновок, що у романі "Мудра кров" домінують по кількості слова ЛСГ *"Ім'я Бога"* та ЛСП *"Аспекти Християнства"*, які сприяють відтворенню ідеї твору – спотвореного тлумачення при втіленні в життя біблійних постулатів сатирично-змальованим протагоністом. У романі "Несамовиті виходять переможцями" кількісно переважають слова з ЛСГ *"Канонізовані біблійні персонажі"* та мовні одиниці з ЛСП *"Ритуали і церемонії"* та *"Релігія"*, що допомагають автору відобразити духовну обмеженість головних героїв та їх ідею про свою обраність, що суперечить їхнім вчинкам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія. Ювілейне видання з нагоди тисячоліття Християнства в Україні.
2. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. – Л.: Просвещение, 1981.
3. Балли Ш. Французская стилистика / Пер. с фр. Долина К.А. – М., 1961.
4. Вердиева З.Н. Семантические поля в современном английском языке. – Москва: Высшая школа, 1986.
5. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. – Одеса: Либідь, 1991.
6. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. – М.: Просвещение, 1988.
7. Эльсберг Я.Е. Вопросы теории сатиры. – Москва: Советский писатель, 1957.
8. O'Connor F. Three by F.O'Connor: Wise Blood, The Violent Bear It Away, Everything That Rises Must Converge. – Chicago: New American Library, 1983.
9. Rayevska N.M. Modern English Grammar. – К.: 1976.
10. Weisgerber L. Von den Kdften der deutschen Sprache. – Dьsseldorf, 1962.

Олена Шонь

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРІВНЯНЬ ЯК ЗАСОБУ ГУМОРУ І САТИРИ

Питання про мовні засоби сатири і гумору взагалі, та роль порівнянь як засобу комічного, зокрема, широко розглядається у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці. Більшості цих робіт властивий полемічний характер, оскільки не завжди автори чітко розмежовують самі поняття "гумор" і "сатира", нерідко майже ототожнюють їх, що призводить до нечіткості в аналізі прагматистичних функцій того чи іншого мовного засобу. Крім того, багато дослідників [8; 2; 12] розглядають ці питання на основі творів визначних майстрів гумору і сатири, в той час, як доволі цікавим і майже не дослідженим залишається проблема мовних засобів комічного, типових для певного жанру художньої літератури (оповідання, повісті, роману). Тому метою нашої статті є коротка характеристика місця гумору і сатири в американській літературі, розмежування понять "гумор" і "сатира", аналіз порівнянь як одного з найпоширеніших і найпродуктивніших засобів комічного в американських оповіданнях.